

ordinati non insurgerent. Quia voluntas non necessitatur, aut vehementer ducitur ad hos motus ex sola cogitatione imperfecta intellectus, nisi simul ab appetitu et importuna imaginatione trahatur. Denique negatur etiam altera pars illationis, nam licet aliquis motus voluntatis excitari posset ante plenam deliberationem, Deo providente et gubernante fieret, ut nunquam esset de objecto turpi, vel rectæ rationi contrario. Quia, ut dixi, cogitatio intellectus etiam deliberata a phantasia semper ortum haberet: phantasia autem non posset excitare intellectum ad cognitionem de se malam, alioqui etiam in parte sensitiva non esset rectus ordo sufficienter constitutus, ut supponeretur: non possunt ergo haec duo privilegia, seu partes unius privilegii inter se convenienter, vel consequenter separari.

21. *Assertio quinta in ordine.* — *Qua ratione quidam probent assertionem.* — *Refelluntur primo a D. Thoma.* — Dico secundo. Non potuit Adam in eo statu venialiter peccare ex perfecta deliberatione, nisi prius mortaliter peccando statum amitteret. Aliqui ex auctoribus, qui nobiscum in hac assertione convenientiunt, illam probare nituntur ex intrinseca perfectione et dignitate hominis in illo statu. Nam erat in excellenti gradu sanctitatis, et habebat perfectissimas virtutes, et plenam cognitionem et deliberationem, et ideo vel non poterat male eligere in materia levi, vel respectu illius non esset levis; et ideo jam peccaret mortaliter. Sed hoc fundamentum quomodo cumque spectetur, convenientis non est, meritoque a divo Thoma rejicitur. Quia imprimis non possumus negare homini in illo statu intrinsecam libertatem ad volendum, seu eligendum in quacumque materia particulari, etiam de se levi, ut est verbum otiosum vel mendacium. Quia nihil erat, quod necessitaret voluntatem hominis, sive quoad exercitium, sive quoad specificationem in tali materia magis, quam in alia. Nec sola sanctitas, aut virtutes habituales in quovis gradu perfectæ poterant hanc necessitatem imponere voluntati, quia habitibus utimur, cum volumus, et ex parte intellectus poterat esse inconsideratio, vel alias similis defectus non minus in materia levi, quam in gravi, quantum est ex naturali modo cognitionis humanæ, etiam supposita perfecta scientia habituali illius status: ergo impotentia peccandi venialiter dicto modo non potuit oriiri ex intrinseca necessitate, vel parentia libertatis.

22. *Refelluntur secundo.* — Deinde non pos-

sumus dicere, materiam illam respectu hominis in illo statu fuisse gravem solum propter excellentiam status, aut virtutum, quia talis circumstantia personæ non transfert peccatum veniale in mortale, neque mutat in speciem malitiae, quae potest esse ex suo genere venialis, cum qua sola peccatum non sit mortale, nisi ad aliam speciem transferatur, ut patet in verbo otioso et mendacio. Imo etiam peccatum ex genere mortale, quod fit veniale ex levitate materiae tantum, si materia ipsa non augeatur, nunquam fit mortale, ex sola dignitate, vel sanctitate personæ, nisi alia circumstantia interveniat, quae speciem, seu modum gravitatis mutet, ut tanquam certum suppono ex materia de peccatis.

23. *Aliorum quoque ratio improbat.* — Praeterea non est probabile, quod quidam dicunt, peccatum illud in eo statu ex modo peccandi futurum fuisse mortale, quia esset ex contemptu, cum non esset ex passione, vel ignorantia, sed ex mera libertate. Hoc, inquam, gratis, et sine fundamento dicitur, quia sine ignorantia, vel passione potest aliquis libere operari propter aliquam delectationem, vel commoditatem contra rationem, et sine fine honesto, de quo nunc non considerat, vel non satis advertit, quod totum fieri potest sine contemptu Dei, aut legis, aut alio simili, qui gravis sit. Ergo non est verisimile in illo statu necessarium fuisse ut formalis contemptus Dei vel legis cum peccato ex genere suo, vel ex levitate materiae veniali, semper conjugetur. Quin potius nec peccando mortaliter, videntur primi homines hunc formalem contemptum habuisse, sed tantum virtute propter rei gravitatem: ergo nec peccando in materia levi, erat necessarius ille formalis contemptus. Unde enim esset talis necessitas, cum nec sit intrinseca actioni, aut voluntati, neque ex Deo esse posset: neque etiam venialis contemptus ibi esset, quia supponit objectum esse grave. Denique non minus improbabile est, quod Albertus ait, omne peccatum futurum fuisse mortale in illo statu, quia tunc homo nullum haberet incitans ad peccandum in levi materia, et ideo debuisse tale peccatum illi ad mortem imputari. Hæc enim illatio nullum fundamentum habet, quia ille modus peccandi ad summum auget libertatem in eo genere peccati, non vero transfert peccatum veniale in mortale, et deinde licet intrinsecum incitans ibi deesset, objectum ipsum sub aliqua ratione boni spectatum incitare posset, ut voluntas illud libere amando solum haberet

de ordinationem illi objecto proportionatam, quamvis plene liberam, non tamen morte dignam.

24. *Vera ratio pro assertione.* — Verum ergo fundamentum assertionis ex divina lege in illo statu posita sumendum est. Statuit enim Deus, ut status ille integer, et illæsus permaneret, quamdiu homo a suo ultimo fine non averteretur quia illam voluit esse quasi primam, et essentialē rectitudinem illius status, ratione cuius nullus posset esse defectus in inferioribus potentis, vel actibus quamdiu duraret: et ideo consequenter fuit necessarium ita Deum homini providere in eo statu, ut nunquam venialiter peccaret, quamdiu ipse peccando mortaliter non se privaret tota illius status felicitate. Hæc est ratio D. Thomæ, et ad eam revocantur omnes aliae, quae in hoc puncto fieri solent. Probari autem potest fundamentum illud ex Augustino 14, de Civit., cap. 10, cuius verba supra retuli. Verumtamen in cap. 26, addit alia, quae pro hoc puncto videntur expressa, *Vivebat, inquit, homo in Paradiso, sicut volebat, quamdiu hoc volebat, quod Deus jussaret: vivebat fruens Deo, ex quo bono erat bonus: vivebat sine ulla egestate.* Quod verbum ultimum ponderari potest, nam pejus est peccatum veniale, quam quælibet egestas, imo ipsummet veniale peccatum magna est miseria. Addit infra: *Summa in carne sanitas, in animo tota tranquillitas.* Quomodo autem animus sapiens, et justus cum peccato veniali posset esse tranquillus, et si in corpore summa sanitas, cur non magis in anima? at ubi est peccatum veniale, non est summa animæ sanitas. Et subiungit inferius, *Nihil omnino triste, nihil inaniter letum.* Est autem manus laetitia quoddam genus venialis peccati: ergo, sicut hoc ab illo statu Augustinus excludit, ita censem de reliquis, est enim eadem ratio.

25. *Fit inductio pro ipsa assertione.* — Unde potest fieri quasi inductio quædam: nam quamdiu homo esset conversus ad Deum, ut ultimum finem, ejusque præceptum in eo statu servaret, nunquam moreretur, ut capite sequenti videbimus, et Scotus fatetur, etiam per peccatum veniale non fuisse amittendum illud bonum. Deinde nullam molestiam corporis patetur, nam, ut Augustinus supra ait, *neque esuriret, neque sitiaret, neque in corpore, vel ex corpore ulla molestias ullis ejus sensibus, quidquam ingereret.* Item nullum inordinatum motum in animo sentiret, ut jam ostensum est, ergo majori ratione debuit ab omni peccato veniali præservari, quia est in se majus malum, et secum affert rationem tristitiae, et pœnæ, ut jam diximus. Responderi autem potest esse differentiam inter hoc peccatum veniale, et cæteros defectus: nam reliqui sunt involuntarii, et non est in hominis morali potestate illos omnes vitare: et ideo conveniens fuit per divinam providentiam hominem in illo statu ab eis præservari. Venalia autem peccata plene libera facilime poterant ab homine in illo statu vitari, et ideo expedire potuit relinquere hominem in manu consilii sui quoad haec peccata venialia, sicut relictus est quoad mortalia.

26. *Refutatur.* — Sed hoc discrimen si attente consideretur nullum est. Nam cætera mala licet per se non requirant formalem libertatem, sicut veniale peccatum, nihilominus non vitabantur ab homine in illo statu sine conveniente usu libertatis suæ, ut supra cum D. Thoma diximus, et in capite sequenti magis explicatur. Ut autem infallibilis esset talium malorum parentia, seu evitatio, Deus sua providentia ita dirigebat hominis voluntatem, ut semper convenienti modo omnem occasionem talis mali effugeret. Ergo licet peccatum veniale libere vitandum esset, potuit Deus hominem præservare, ne illud committeret, quamdiu in peccatum mortale non incidet; ergo supposita institutione illius status, credendum est ita factum esse: tum propter rationem factam, quia magis minueret, et perturbaret ordinem, ac perfectionem illius status peccatum veniale, quam cætera mala. Tum quia alias, durante illo statu, homines possent acquirere habitus vitiosos, et per venialia peccata disponi ad peccandum mortaliter, et multiplicatis hominibus, possent hujusmodi peccata multiplicari per mendacia, fraudes, ambitiones honoris, et potestatis, et similia. Quæ omnia non possent non perturbare aliquo modo felicitatem illius status, et perfectionem ejus minuere. Tum denique, quia si homo in illo statu venialiter, peccaret, non posset cum illo ingredi beatitudinem, sed prius oporteret pro illo satisfacere. Respondet Scotus per actum dilectionis potuisse omnino deleri sine alio dolore, vel satisfactione. Sed contra hoc obstat ratio justitiae, ut quantum quisque in malo delectatur, tantum pœnæ sustineat. Et præterea ipsem Dei amor cum conscientiæ accusatione quasi naturalem dolorem aliquem, et tristitiam de offensa etiam veniali contra Deum commissa excitaret. Est ergo hujusmodi malum, tametsi in suo genere leve, illi stauti contrarium.

27. *Concluditur et explicatur dicta impotencia peccandi venialiter unde proveniret.* — Ex quibus constat, qualis fuerit impotentia peccandi venialiter in illo statu, nam imprimis censeo, non fuisse ex solis habitibus intrinsecis, neque ex carentia fomitis, nam licet haec faciliorem multo redderent potentiam vitandi omnia peccata venialia, non tamen auferrent libertatem ad sic peccandum; tum quia habitibus utimur, cum volumus, tum etiam, quia sine praecedente passione, et cum quadam habituali virtute poterant in illo statu peccare mortaliter: ergo quantum erat ex parte illorum principiorum, multo magis potuissent venialiter peccare, quia et habitus magis inclinant ad vitandum grave malum sibi contrarium, quam leve, et alioqui motus fomitis, neque ad leve, neque ad grave malum inclinarent: ergo illa principia non sufficiunt ad impediendum infallibiliter peccatum veniale. Addenda ergo est divina protectio, quae ita regebat mentem hominis, ut infallibiliter in hujusmodi peccatum non consentiret. Quod duobus modis fieri potuit a Deo. Primo necessitando voluntatem primi hominis saltem quoad specificationem, respectu hujusmodi actuum, seu negando concursum ad hujusmodi actus. Sed hic modus minus perfectus est, minusque moralis, et ideo non videtur asserendus. Alter ergo modus esse potuit per divina auxilia excitantia congrua, data in omni occasione peccandi venialiter, ut voluntas non consentiret. Quod quidem ipsa integra libertate, et infallibiliter faceret, quia illa non esset necessitas simpliciter, sed composita, supponens congruitatem auxillii ex præscientia conditionata boni usus liberi arbitrii cum tali auxilio futuri. Et hic modus præferendus est, quia est aptior ad meritum, et ad moralem gubernationem humanæ voluntatis.

28. *Objectio bimembris pro Scoto contra proxime dicta.* — Sed instant aliqui pro Scotti opinione pugnantes, quia hinc sequitur, Adam non obstante originali justitia potuisse peccare venialiter, ac proinde non fuisse repugnantiam inter peccatum veniale, et justitiam originalem, et ita conceditur Scoto, quidquid ipse intendit. Nam quod Deus potuerit non obstante illa potestate peccandi facere, ut homo illa non uteretur, nemo dubitare potest, et an facturus esset, non constat. Imo, quod gravius est, adit quidam, ex effectibus constare Deum id non fecisse, quia de facto Eva, et Adam venialiter peccarunt, priusquam mortaliter. Eva quidem, loquendo cum serpente, et exponendo

se periculo saltem remoto deceptionis, et gravioris lapsus : at vero exponere se tali periculo aliquod peccatum fuit, et nondum erat mortale: ergo saltem veniale, nam tenebatur statim vitare colloquium cum serpente, vel consulere Adamum, ut vel ipse cum serpente disputaret, vel alio modo illam a periculo custodiret. Adam vero priusquam de cibo vetito ederet, peccavit non reprehendendo Evam, vel nimium amando illam, in quo potuit saltem venialiter peccare. Imo Augustinus 14, de Civit. cap. 11, dicit, Adamum existimasse, veniale futurum fuisse peccatum, si ad conveniendum uxori de cibo comederet.

29. Ad primum membrum. — Ad priorem partem objectionis respondeo, illam procedere ex falsa existimatione, quod justitia originalis sit aliquis particularis habitus, cui non repugnat peccatum veniale, quod nos in superioribus reprobavimus. Imo in sequentibus ostendemus, justitiam originalem non addere aliquem habitum, ultra omnes virtutes per se, et per accidens infusas, et Spiritus sancti dona. Unde sumendo justitiam originalem pro aliquo habitu, vel habituum collectione tautum, conceditur non repugnare peccatum veniale simul esse cum illis, neque in hoc sensu tractatur a nobis quæstio : sed nos loquimur de justitia originali, ut includit omnes perfectiones illius status, prout a Deo de facto institutus est, et sic dicimus includere peculiarem Dei protectionem ad non deficiendum, neque patiendum aliquod malum non solum poenæ, seu naturale, sed etiam culpæ, et morale, quamdiu rectitudo justitiæ ad Deum sine aversione ab ipso conservaretur. Et ita non admittimus in voluntate primi hominis absolutam impotentiam peccandi venialiter, sed tantum compositam cum dono justitiæ, ut illam protectionem divinam includente.

30. *Secundum membrum.* — Unde ad alteram partem omnino negamus de facto peccasse homines venialiter, priusquam mortaliter. Id enim repugnat fere omnium theologorum opinioni, nam licet aliqui potestatem admittant, de facto non ita loquuntur. Nec est fundamentum ad id asserendum: nam Augustinus 14, de Civit., cap. 13, expresse docet initium omnis peccati in primis hominibus fuisse superbiam, juxta illud Tobiæ 4: *Superbiam nunquam in tuo sensu, nec in tuo verbo dominari patiaris, in ipsa enim initium sumpsit omnis perditio.* Et Eccles.: *Initium omnis peccati est superbia.* Et aperte constat, illam superbiam fuisse peccatum mortale, nam fuit de gravi objecto, et

plene deliberata ; ergo ex sententia Augustini primum peccatum hominis mortale fuit. Unde quæ in contrarium ponderantur nullius sunt momenti. Nam quantum ad Evam, illa certe audiendo serpentem non peccavit, quia actus ille de se indifferens erat, imo in potestate illius non fuit, non audire loquentem, et quamvis potuisse non respondere , nec responsum postea expectare, ad hoc non tenebatur, quia nulla ratio periculi tunc occurrebat : vide inferius libro quarto, capite secundo, in capite vero tertio, ad alteram partem de peccato Adæ respondebimus.

fuisse moritum , si non peccasset. Hoc de fide tenendum est. Probatur primo ex Scrip. Gen. 2, *In quocumque die comederis ex eo, morte morieris*. Quem locum de morte animæ Pelagius interpretatus est, quia Adam in die, in qua peccavit, non statim secundum corpus mortuus est, sed tautum secundum animam. Ad quam sententiam videtur accedere Gregorius, lib. 5, Epist., ep. 14, alias cap. 114, et lib. 6, ep. 31, c. 195, et Eucherius, in Gen. 3. Nihilominus certa fide tenendum est, communionem illam fuisse de morte corporis, ut Paulus statim citandus illam interpretatur, ut

CAPUT XIV

UTRUM HOMO CREATUS FUERIT ALIQUO MODO
IMMORTALIS ET IMPASSIBILIS.

1. Error Pelagii in præsenti. — Perfectiones, quas hactenus explicimus, ad solam animam, et ejus potentias pertinent: haec autem, quam nunc declarare aggredimur, totius est compositi, ideo post perfectiones, quas in corpore, et animo sigillatim consideravimus, de indissolibili utriusque nexus dicendum sequitur, præsertim, quia hæc indissolubilitas, partim ex perfectione corporis, partim ex vigore animi proveniebat, ut videbimus. Primum ergo cavendus est error Pelagii, qui dixit non minus fuisse mortalem, et moriturum Adamum ante peccatum si non peccasset, quam peccando fuit. Ita refert Augustinus, ep. 106, circa finem, dicens in Synodo Palæstinæ inter alia objectum esse Pelagio, *eum dicere, quia Adam sive peccaret, sive non peccaret, moriturus esset, et mortem non esse in genus humanum introductam, per prævaricationem Adæ*. Et cum aliis, etiam hunc errorem Pelagium retractasse, quamvis fide non satis sincera. Et ita lib. de Hæres., in 88, hunc eumdem errorem Pelagio tribuit. Cuius fundamentum quantum

Pelago tribuit. Cujus fundatum quantum ad ipsum Adamum aliud esse non potuit, nisi quia mortalitas naturalis est corpori humano secundum ejus naturam spectato: corpus autem Adæ naturale fuit. Quantum vero ad filios Adæ fundabatur, quia putabat peccatum Adæ nihil posteris ejus nocuisse. Sed hæc est alia hæresis, cuius impugnatio ad materiam de peccato originali spectat: nunc contra priorem breviter agendum est.

3. *Cæpta ratio pro assertione absoritur.*— Ex hac ergo poena optime a contrario colligitur, Adam si non peccasset, non fuisse moriturum, quia si moriturus esset, non fuisset mors poena peccati. Item quia ante peccatum non incepit mori, quia dictum est, in qua die comederis, morte morieris: ergo non antea moriebatur, etiam inchoative, ut sic dieam, neque erat mortalis, neque morti obnoxius.

2. Prima assertio de fide. — Probatur primo ex Scriptura. — Explicatur Gregorius et Eucherius. — Primo ergo dicimus, Adamum fuisse aliquo modo immortalem, id est, potuisse nunquam mori, si vellet, seu nunquam